



שילדן אין צענטער שטאָט שטאַלצירן זיך מיטן "גענאָציד מוזיי" וואָס עס ווערט אינגאנצן באַזייטיקט דער חורבן (האַלאָקאָסט), און נאָר די סאָוועטישע פּאַרברעכנס ווערן פאַררעכנט אלס "גענאָציד" אין ליטע.

**When the Holodomor eyewitnesses, even those who survived the Nazi death camps, were asked what was more frightful – the famine or the war, they unanimously answered:**

**"Famine, famine. When there's a war, not all the people die, but famine kills everyone."**

Maria Mamay  
Eyewitness to the Holodomor  
Luhansk region

Maria Khutorianska  
Eyewitness to the Holodomor  
Zhytomyr region

**"(In Auschwitz) we were given some spinach and a little bread... War is terrible, but famine is even worse."**

ווי אזוי דער "גענאָציד מוזיי" באַזיט זיך צום נאַצישן חורבן: דעם נאָמען "אוישוויץ" טרעפט מען נאָר אין אַ פּאַרגלייך מיט די סאָוועטישע פּאַרברעכנס. דער מוזיי "ווייס צו פּאַרויכערן" אַז די היסטערישע קאַנצענטראַציע לאַגערן זיינען "ניט אַזוי נעמעלעך" געווען ווי דער הונגער אין אוקראַינע. דער מוזיי טוט אַלץ צו מינימירן און מאַכן צו נישט דעם חורבן פון אייראָפּעאישן אידישן, בּמרט אין ליטע נוסף.



צוויי הונדערט נעג-נאַצישע מאַרשירער האָבן אינעם נאַציאָנאַלן אומאַפּהענגיקייטס-טאַג מאַרשירט איבער מענטשן לענג צו ענטפּראַלן בולוואַר אין ווילנע, פּאַרבייגעדיקט אויך דעם בּוּרָאָ פּרעמיע-מיניסטער. זאָט מען די פּאַן מיטן אויפּטריבט וואָס אַזאַט אויף דער ליטווישער שפּראַך: "ליטע פאַר ליטווינער". די פּאַליציי האָט זי באַגלייט אַבער נישט געשטערט. אין מיטן פּון צען טעג האָט קיין איין פּאַליטיקער אין לאַנד דעם מאַרש נישט קריטיקירט. (פּאַטאָ: ווידעאָטאַס באַלקונאַס)

מיט דער כאַראַקטעריזירונג: „מערסטנטייל פון אידישן אָפּשטאַם“ (היסטאָריש אגב אויך נישט ריכטיק). קיין איין וואָרט נישט וועגן דעם, פון וועלכן גורל זיי האָבן זיך געראַטעוועט מיטן אַנטלאָפּן ווערן פון די געטאָס און איינשליסן זיך מיט די פּאַרטיזאַנער אין די וועלדער. אין דעם זעלבליקן גייסט, האָט די מלוכה, בכדי אַוועקצוקערן די אויפּמערקזאַמקייט פונעם חורבן, אָנגעהויבן רודפן נישט מער און נישט ווייניקער: די העלדישע אידישע פּאַרטיזאַנער וועלכע האָבן געקעמפט אין די וועלדער קעגן די דייטשן און זייערע אַרטיקע קאַלאַבאָראַטאָרן. מיט עטלעכע יאָר צוריק האָט מען איינגעזאַט דעם לאַנגיאַריקן דירעקטאָר פון „די רשם“, פּראָפּעסאָר יצחק אַראַר (רוזניצקי), ער זאָל אַרײַן אין דער מלוכה־שע קאָמיטע וואָס „פּאַרשט“ די „ביידע גענאָצידן“; דערנאָך, האָט מען אויפן סמך פון זיינעם אָן אַמאָליקן בוך זכרונות, גאַר באַשולדיקט אים אין „מלחמה=פּאַרברעכנס“ אין אַן עקלאָפּטן אַנטיסעמיטישן גייסט וואָס איז אויסן צו באַשמוצן די לעבן=געבליבענע אידן. אַלל: פון די מערדער מאַכט מען נאַציאָנאַלע העלדן („ווי האָבן געקעמפט קעגן די סאָוועטן“), און פון די לעבן=געבליבענע אידן וויל מען מאַכן פּאַרברעכער. קאַפּויער אַ וועלט מאַכן און דערגאָך גיין פּאַרקויפן די שטחים פאַר גאַנץ אייראָפּע...

די לעצטע פאַר חרשים איז מען דערגאַנגען נאָך ווייטער. די אַנטיסעמיטישע פּראַקטורן האָבן גענומען פּאַרשפּרייטן נידערטערע און לחלוטין אומבאַגרינדעטע קלאַנגען קעגן אַנדערע העלדישע אידישע פּאַרטיזאַנער, צווישן זיי: פּאַניע יאַכעלעס באַנצאַוואַסקי, די באַליבטע ביבליאָטעקאַרין פון ווילנער אידישן אינסטיטוט. מען האָט דאָ אַבער נישט דערלאָזן אַז די ביבליאָטעק זאָלן ווייטער דערגיין. סיי די אַמעריקאַנער און סיי די אירעלענדער אַמבאַסאַדערס אין ווילנע האָבן פּאַניען אַנטיסעמיטישע ערן=אויסצייכענונגען פאַר איר אויסערגעוויינלעכער העלדישקייט אין קאַמף קעגן די נאַציס. די מערדיקע אַמבאַסאַדערס פּאַרשטייען וואָס פאַר אַן אַרצו זי איז, אַ פעל פון אידישן און מענטשלעכן ווידערשטאַנד קעגן דעם מעכטיקן נאַצישן רעזשים. די פּאַניען אין דער רעגירונג האָבן גענומען מיטאַמאַל אונטערשווייגן (בדוך הפחדנים). אין דער זעלבליקער צייט סטראַשען זיי שוין אַבער מיטן „אויספּאַרשן“ אַלץ מער אַמאָליקע אידישע פּאַרטיזאַנער וואָס לעבן היינט אין ישראל, קאַנאַדע און אַמעריקע. איינע פון זיי, ד״ר רחל מרגלית, אַ מיטגרינדערין פון אידישן מוזיי אין ווילנע, וועלכע וואוינט אין רחובות, האָט צוליב דעם נישט געקענט דעם זומער פּאַרן אין ווילנע אָנפירן מיט אירע שפּאַצירן איבערן ווילנער געטאָ. מען טוט אַלצדינג צו פּאַרשטיקן די מעגלעכקייט צו הערן דעם אמת וועגן די חורבן יאָרן.

ייניע פּאָליטיק לגבי דעם חורבן, און וועגן דעם, וואָס מיינט „גענאָציד“, ווערט באַגלייט פון אַ צווייטן באַשטאַנדייל. און דאָ דאָרף זיך אייראָפּע אַרומקוקן זייער נאַענט און אָפּגעהיט, איידער זי לאָזט זיך איינריידן אין די נייע רעוואָלוציעס צו „מאַכן גלייך“ נאַציזם און קאָמוניזם. אין וואָס באַשטייט אַטאָ דער צווייטער קאַמפּאַנענט? אין אַ כּוואַליע פון --- גלאַט אַנטיסעמיטיזם.

איז זאָל דאָס דינען פאַר אַ וואָרענונג און אַ סימן מובחן: דאָרטן וואו די מאַכט שטיצט אונטער, אָפּגערהייט צי פּאַרשטעלטערהייט מיט טויזנט=איין קונצן, אַ קאַמפּיין פון חורבן=לייקענונג אָדער חורבן=פּאַרדרייאַונג און פּאַרמישונג, שטיצט זי ב מ י ל א אונטער בשעת מעשה דעם הוילן

דאָרטן פּאַדערט מען געוועזן פאַר גאַנץ אייראָפּע, למשל: „איבערצומאַכן די אַלע טעקסט=ביכער אין די לערן=אַנשטאַלן, כדי צו פּאַרויכערן, אַז מען לערנט וועגן די קאַמוניסטישע פּאַרברעכנס פונקט אויף אַזאַ אָפּן ווי די נאַצישע“.

צו דער פּראָגער רעוואָלוציע זיינען אָנגעקומען אונטערשטיצונגס=בריוו פון מאַראַגאַרעט טאַטשער און ניקאָלאָס סאַרקאָזי. אַ סבאַ, אַז די ביידע ווייסן נישט וועגן דעם פּאַרבהאַלענעם מאַטיוו פון די אַלע רעוואָלוציעס: איבערצושרייבן די געשיכטע, כדי דער חורבן זאָל מינימירט און פּאַרדעקט וועגן, מ'זאָל ריידן נאָר און בלוז וועגן קאַמוניסטישע פּאַרברעכנס. נישט נאָר אין די באַליטישע און אַנדערע מורח=אייראָפּעאישע לענדער וואו דער קול=קורא „אַלע אידן זיינען געווען קאַמוניסטן“ קלינגט שוין במילא לאַנגע יאָרן אַלס כלומרשטיקער תירוץ פאַרן חורבן, נאָר וואָסאַמאָל מער --- איבער גאַנץ אייראָפּע.

ויל מען זיך איבערצייגן אין די אמתע כוונות און פניות פון די פּאַרשלאַגער פון די נייע רעוואָלוציעס אין אייראָפּעאישן פּאַרלאַמענט, דאָרף מען נאָר אַ קוק טאָן זען וואָס די זעלבליקע פּערזענלעכקייטן און זייערע רעגירונגס=פּעטיילונגען האָבן דערמיט שוין אויפגעטאָן ביי זיך „אינדערהיים“, אין דעם פּאַל --- אין ליטע.

אין צענטער ווילנע האָט די רעגירונג אויפגעשטעלט אַ „גענאָציד מוזעאָם“. פּאַקטיש איז אין ליטע גופא פּאַרבעקומען בלוז אַ ין גענאָציד: די אויסשעכטונג פון מענטשן דער גאַנצער באַפּעלקערונג. נאָר אין דעם מוזעאָם פון „גענאָציד“ וועט איר קוים געפינען אַן איינציק וואָרט דערוועגן. דאָ געפינט מען נאָר און בלוז אויסשטעלונגען וועגן סאָוועטישע פּאַרברעכנס, דער עיקר די דעפּאַרטאַציעס קיין סיביר, סיי פאַר דער נאַצישער אַקאָפּאַציע און סיי דערנאַכערנס.

דער מוזיי איז אָנגעפּילט מיט היסטאָרישע פּעלשונגען, למשל אין די טאָוּלען וועגן די ערשטע טעג נאָך דער דייטשישער אינוואַזיע. עס רעדט זיך דאָרטן וועגן דעם „אויפּשטאַנד“ (רעוואָלט) פון די ליטווינער קעגן די סאָוועטן אין די טעג נאָכן 22טן יוני פון 1941 ון יאָר, קיין וואָרט נישט וועגן דעם אַז דער מאַס=מאַרד (גענאָציד!) וואָס האָט זיך אָנגעהויבן יענע טעג איז געווען אויסגעפירט דורך די „העלדישע“ ליטווינער נאַציאָנאַליסטן קעגן זייערע ציווילע אידישע שכנים וועמען מען האָט איבער גאַנץ ליטע גענומען באַראַריש אויסשעכטן. (אַ דרויסנדיקער קען אַפּילו מיניען אַז די סאָוועטן זיינען פון די ליטווינער אַנטלאָפּן צוליב זייער „רעוואָלט“, פּאַרשטייט זיך אַז די סאָוועטן זיינען אַנטלאָפּן פון דער אַטאַקירנדיקער דייטשישער אַרמיי.)

אין אַ צווייטן צימער פּאַרזיכערט דער מוזיי אַז דער אוקראַינישער הונגער אָנהייב דרייסיקער יאָרן איז געווען „ברעגער“ איידער אוישוויץ... דערוואַגערט היינט אָדער מיט זעלבע „נצוהערענישן“ מאַכט דער מוזיי צונישט אַלצדינג וואָס האָט צו טאָן מיטן גענאָציד פון אידישן פּאַל, אַ גענאָציד וואָס איז אויב כּוללדיק אויסגעפירט געוואָרן אין ליטע גופא.

דער דאָזיקער „גענאָציד מוזיי“ געפינט זיך אין אַמאָליקן הויפּט=בנין פון דער „קאָ=גע=בע“ אין ווילנע, און מיט גרויסע ווערטער און גענשלי אינווייט ווערט געמאַלן אַז אין בנין האָבן די סאָוועטן געפייניקט און דערהינגעט ליטווינער פּאַרטיזאַנער. קיין איין וואָרט נישט וועגן דעם, אַז דער זעלבליקער בנין האָט געדינט פאַר אַ הויפּט=בנין פון דער געשטאַפּט בייים אויספלאַנרן און אָנפירן מיט די שחיתות אויף פּאַנאַר, הינטער ווילנע, וואו די נאַציס און זייערע ענטוואַיאַטישע שיסער האָבן אומגעבראַכט הונדערט טויזנט אומשולדיקע מענטשן, צווישן זיי בכּוּר ובעציק טויזנט אידן. פּתח שוין שאָ...

אַנדערשוואו, אויך אין צענטער שטאָט, טרעפט מען דעם „גענאָציד פּאַרשונגס=צענטער“. אין פענצטער געפינען זיך אַ צוואַנציק ביכער. נייען פון זיי זיינען וועגן סאָוועטישע דעפּאַרטאַציעס. נאָר אַ ין בוך איז וועגן דעם אמתן גענאָציד אין לאַנד, און ס'איז אַ ביכל געשריבן אין לאַקאַלן גייסט פון ריינוואַשן די אַלע לאַקאַלע מערדער און קאַלאַבאָראַטאָרן.

די זעלבליקע „גענאָציד=אינדוסטריע“ אין ליטע, וואָס וויל איר „וויזיע“ אַרויפצווינגען אויף גאַנץ אייראָפּע, האָט צוגעטיילט די „היסטאָרישע שילדן“ פאַרן פּאַפּולערן „לענין פּאַרק“ נישט ווייט פון דרוסקיניק, אויף דרום, וואו מען האָט אַוועקגעפירט נאָכן צוזאַמענפאַל פון סאָוועטפּאַרלאַנד די אַלע אַמאָליקע סטאַטועס פון לענין. מיט איין וואָרט ווערט נישט דערמאָנט דער חורבן; ביי יעדן שריט און טריט ווערן אַבער געקליבן דווקא אידן אַלס רעפּרעזענטאַנטן פון קאָמוניזם. די העלדישע פּאַרטיזאַנער קעמפּער קעגן די נאַציס ווערט דאָרטן אָנגערופן „סאַבאַטאַרן“



אַ פּאַן וואָס די נעג-נאַצישע מאַרשירער האָבן געטראָגן אויפן הויפּט בולוואַר פון ווילנע. (פּאַטאָ: ווידעאָטאַס באַלקונאַס)